

Sosiaali- ja terveydenhuollon ohjausosasto 16.6.2020
Outi Äyräs-Blumberg

**SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN LAUSUNTO SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNALLE
HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ LAIKSI TARTUNTATAUTILAIN VÄLIAIKAISESTA
MUUTTAMISESTA (HE 101/2020 VP)**

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt sosiaali- ja terveysministeriöltä lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta. Sosiaali- ja terveysministeriö lausuu asiasta seuraavaa.

Tartuntatautilakia esitetään muutettavaksi niin, että se mahdollistaa koronaviruksen tartuntaketjujen katkaisua tehostavan tietojärjestelmän toteuttamisen koronavirukselle mahdollisesti altistuneiden henkilöiden tavoittamiseksi. Tartuntatautilakiin lisättäisiin väliaikaisesti uusi luku. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tilapäiseksi tehtäväksi säädettäisiin mobiiliteknologiaa hyödyntävän tietojärjestelmän tarjoaminen. Tietojärjestelmä koostuisi mobiilisovelluksesta ja taustajärjestelmästä. Mobiilisovelluksen käyttäminen olisi väestölle maksutonta ja vapaaehtoista. Kansaneläkelaitos ylläpitäisi taustajärjestelmää Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen lukuun. Laissa säädettäisiin myös tietojärjestelmän käytön yhteydessä tapahtuvasta henkilötietojen käsittelystä ja niiden suojasta. Säättämällä tehtävät luotettujen viranomaisten tehtäviksi varmistettaisiin luottamus tietojärjestelmän toimintaan ja tietoturvallisuuteen.

Tavoitteet

Tavoitteena on, että mobiilisovelluksen avulla henkilö voi itse osallistua covid-19-epidemian hallintaan ja koronaviruksen leviämisen estämiseen. Henkilö saisi tiedon mahdollisesta altistumisestaan mobiilisovelluksen välityksellä. Mobiilisovelluksen avulla myös ne henkilöt, joita viruksen kantaja ei tunne tai muista tavanneensa, saisivat tiedon mahdollisesta altistumisestaan ja heidät voitaisiin tavoittaa nopeammin ja tehokkaammin. Tiedon mahdollisesta altistumisesta saaneella henkilöllä olisi mahdollisuus seurata oireitaan aktiivisesti, saada lisätietoa ja ohjeita sekä täten myös ryhtyä mahdollista tartunnan leviämistä estäviin toimiin. Henkilö voisi välittää sovelluksesta saamansa tiedon mahdollisesta altistumisestaan terveydenhuoltoon ja saada tietoa siitä, miten hänen tulisi toimia. Mobiilisovellus tehostaisi siten osaltaan tartuntaketjujen katkaisemista ja niiden jäljittämistä.

Ehdotettu tietojärjestelmä ei korvaisi tai automatisoisi nykyistä terveydenhuollon toimintayksikössä tehtävää jäljittämistyötä, jossa altistuneisiin otetaan yhteyttä, mutta sen avulla voidaan saada kattavammin tietoa mahdollisista altistuneista. Sovelluksen on tarkoitus toimia yhtenä lisätyökaluna rajoitteiden purkamisen mahdollistamisessa ja mahdolliseen toiseen aaltoon varautumisessa. Tietojärjestelmä voisi nopeuttaa altistuneiden

tavoittamista sekä niiden henkilöiden, joilla on oireita, ohjaamista testeihin ja hoitoon.

Ehdotetun tietojärjestelmän tuomaan lisähyötyyn vaikuttavia tekijöitä ovat muun muassa se, kuinka moni ottaa mobiilisovelluksen käyttöön (kattavuus väestössä) ja kuinka aktiivisesti he pitävät bluetooth-yhteyttä päällä, ihmisten motivaatio sovelluksen käyttöön pitkällä aikavälillä, kuinka moni käyttäjä jakaa tiedon mahdollisesta altistumisestaan terveydenhuoltoon ja miten usein terveysviranomaisen joutuu tekemään päällekkäistä työtä, kun jäljityksessä otettaisiin osassa tapauksia samaan henkilöön yhteyttä perustuen sekä tartunnan saaneen haastatteluun että tietojärjestelmästä saadun mahdollista altistumista koskevan tiedon kautta.

Lain olisi tarkoitus tulla voimaan siten, että tietojärjestelmää voitaisiin hyödyntää covid-19-tartuntaketjujen katkaisemisessa. Covid-19-epidemian kehittymistä ja päättymisajankohtaa on kuitenkin vaikea ennalta arvioida. Tietojärjestelmä olisi esityksen mukaan käytössä vain niin kauan kuin se on tarpeellista covid-19-tartuntaketjujen katkaisemiseksi.

Yleiskuvaus tietojärjestelmästä

Ehdotetun tietojärjestelmän avulla mahdollisesti taudille altistuneiden tavoittaminen toteutettaisiin mobiililaitteiden bluetooth-teknologiaa hyödyntämällä siten, että laitteeseen tallentuu tiedot henkilöiden kohtaamisista. Tietojärjestelmä koostuisi henkilöiden vapaaehtoisesti käyttöön ottamista mobiilisovelluksista sekä Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen hallinnoimasta taustajärjestelmästä. Tietojärjestelmä tallentaisi yksilöllisiä pseudonyymisiä tunnisteita, jolloin yksittäiset, lähikontaktissa olleet henkilöt eivät olisi niistä suoraan tunnistettavissa. Tietojärjestelmä ei tallentaisi paikkatietoa.

Kun mobiilisovelluksen käyttöön ottaneet henkilöt kohtaavat, mobiilisovellukset tallentaisivat toistensa vahvasti salatut kontaktitiedot hajautetusti käyttäjien mobiililaitteisiin. Tallennettavat kontaktitiedot olisivat yksilölliset pseudonyymiset tunnistet, kontaktin ajankohta, kesto ja bluetooth-signaalin vahvuus. Yksittäiset henkilöt eivät olisi kontaktitiedoista suoraan tunnistettavissa, eikä henkilöille itselleen esitettäisi mobiilisovelluksen tallentamia kontaktitietoja.

Jos sovelluksen käyttöön ottaneella henkilöllä vahvistetaan covid-19-tartunta, hän saisi kunnan tai sairaanhoitopiirin kuntayhtymän terveydenhuollossa asioidessaan avauskoodin, jonka avulla hän voisi välittää oman pseudonyymisen tunnisteen taustajärjestelmään. Kun muiden henkilöiden mobiilisovellukset ottavat yhteyttä taustajärjestelmään, se lähettäisi tartunnan saaneiden henkilöiden pseudonyymiset tunnistet kunkin käyttäjän puhelimesta olevalle sovellukselle. Puhelimen sovellus vertaisi tartunnan saaneiden pseudonyymisiä tunnistet puhelimesta oleviin, mobiilisovellusten

kohtaamisissa tallennettuihin pseudonyymisiin tunnisteisiin ja päättelisi vertaamisen perusteella, onko altistuminen mahdollisesti tapahtunut. Jos mahdollinen altistuminen on tapahtunut, sovellus ilmoittaisi tästä kyseiselle henkilölle ja antaisi hänelle toimintaohjeet.

Tämän jälkeen tartunnalle mahdollisesti altistunut henkilö voisi itse niin halutessaan jakaa tiedon mahdollisesta altistumisestaan, mahdollisista oireistaan sekä yhteystietonsa terveydenhuollon toimivaltaisille viranomaisille. Henkilön ilmoittamat tiedot tallennettaisiin tätä tarkoitusta varten luotuun väliaikaiseen rekisteriin yhteydenottoa varten. Jos henkilöön otettaisiin yhteyttä, terveydenhuollossa tehdään mahdolliset potilasasiakirjamerkinnät, joihin sovelletaan potilaslain säännöksiä.

Hallitussihteeri

Outi Äyräs-Blumberg

JAKELU

Sosiaali- ja terveysvaliokunta